

UYGARLIĞIN BEŞİĞİ

Hititler

- ✓ MÖ II. bin yıllarında **Kızılırmak** çevresinde kurulmuş bir medeniyettir.
- ✓ Kızılırmak, İç Anadolu Bölgesi'nden Karadeniz'e akan bir ırmaktır. İç Anadolu Bölgesi'nde karasal iklim şartları görülür. Kış mevsimi soğuktur. Yağışlar azdır. Bu yüzden daha çok karasal iklim şartlarına uygun tahıl tarımı yapılmıştır.
- ✓ Kızılırmak çevresine yerleşmelerinin nedeni su problemi yaşamalarıdır. Kurak yerlerde yaşam, genelde akarsu etraflarında ve toplu haldedir. Yapılan kazı çalışmalarına göre Hititler de kuraklık nedeniyle akarsu çevresinde yaşamışlardır.
- ✓ Hititler tanrılarına hesap vermek amacıyla **Anal**(Yıllık) düzenleyerek ilk objektif tarih yazıcılığını gerçekleştirmişlerdir.
- ✓ Başkentleri Çorum ili Boğazköy ilçesindeki **Hattu-şas**'tır.
- ✓ Ülke krallıkla yönetildi.
- ✓ Devlet işlerinde kraldan sonra en yetkili kişi kraliçeydi. Kraliçelere **Tavananna** denirdi. Kraliçeler önemli günlerde kralın yanında bulunur, kral savaşa gittiğinde törenleri yönetirdi.
- ✓ Hititlerde soylulardan oluşan **Pankuş** adı verilen meclis vardı. Bu meclis, tahta geçecek kralı seçme ve kral ile kraliçeyi yargılama yetkisine sahipti.
- ✓ Hititlerde halk; hürler, yarı hürler ve esirlerden oluşuyorlardı. Bu duruma rağmen Hititlerde insan haklarına önem verilirdi.
- ✓ Mısırlılarla imzaladıkları **Kadeş Antlaşması**, tarihteki ilk yazılı antlaşmadır.

Frigler

- ✓ MÖ 1200 yılında **Sakarya Nehri** çevresinde kurulmuştur.
- ✓ Başkentleri Polatlı yakınlarındaki **Gardion**'dur.
- ✓ Merkezi krallıkla yönetilmişlerdir.
- ✓ Friglerin kurulduğu Sakarya Nehri çevresi, Anadolu'nun en verimli topraklarının olduğu yerlerdendir.
- ✓ Günümüzde de Sakarya Nehri çevresi, önemli derecede tarım alanında Türkiye ekonomisine gelir getirmektedir.
- ✓ İlk Çağ'da da Frigler için tarım, temel geçim kaynağı olmuştur.
- ✓ Tarıma yönelik sert kanunlar hazırlamışlardır.
- ✓ Örneğin; bir kişinin sabanını kıran ya da öküzünü öldürenin cezası ölümdür.
- ✓ En ünlü tanrıçaları **Kıbele** (Bereket ve Toprak tanrıçası) dir.
- ✓ Friglerin hayvanları konu alan **fabl** türü hikâyeyi ilk kullanan medeniyet olduğu kabul edilir.
- ✓ Çengelli iğneyi icad etmişlerdir.
- ✓ Hiç çivi kullanmadan yaptıkları mobilyalar dönemin en gelişmiş eserleridir.
- ✓ Dokumacılıkta ileri gitmişlerdir. **Tapates** adı verilen halı ve kilimleri çok ünlüdür.
- ✓ Frigler krallarını ve soylu kişileri **tümülüs** denilen, ağaçtan yapılmış ve üzeri toprakla örtülen mezarlara gömmüşlerdir.

Lidyalılar

- ✓ Lidyalılar MÖ. 700-300 yılları arasında Batı Anadolu'daki **Menderes** ve **Gediz** ırmakları arasındaki verimli arazide yaşadılar.
- ✓ Başkentleri, Manisa'ya bağlı Salihli yakınlarındaki **Sard**'dir.
- ✓ Lidyalılar feodal bir yapıyla yönetiliyordu. Yani kralın yanında zengin bir zümre de yönetimde söz sahibiydi.
- ✓ İlk kralları **Giges** Lidya'nın gelişimi için ilk şart olarak tarım ve ticaretin gelişmesini gerekli görüyordu.
- ✓ Bu yüzden Milet'ten başlayarak başkentleri Sard'dan geçen ve Mezopotamya'da bulunan Pers İmparatorluğuna uzanan ünlü **Kral Yolu**'nu kurdu.
- ✓ Bu yol, devrinin en önemli ticaret yolu olup bu yol sayesinde tarım ürünleri ile mermer, kereste, halı ve deri gibi ürünleri pazarlayıp zenginleştiler.
- ✓ Lidyalıların dünya tarihine damgalarını vurmaya sağlayan ilk olay para basmalarıdır.
- ✓ Ticarete mal değiş tokuşuna dayalı sistemin (**takas**) yerine para kullanılmasını sağlamışlardır.
- ✓ Orduya yeterince önem vermediler. Paralı askerler oluşturdular. Bu durum Lidyalıların yıkılmalarının en önemli nedeni oldu.
- ✓ MÖ 547 yılında Persler tarafından yıkıldılar.

Urartular

- ✓ MÖ 860 yılında **Doğu Anadolu**'da kuruldu.
- ✓ Başkentleri Van Gölü kıyısındaki **Tuşpa**'dır.
- ✓ Urartular krallıkla yönetiliyordu. Devlet sınırları içindeki her şey kralın sayılıyordu.
- ✓ Halk soylular ve köleler olarak ikiye ayrılıyordu.
- ✓ Doğu Anadolu Bölgesi, maden bakımından zengin olduğundan Urartular da maden işçiliğinde ilerlediler.
- ✓ Doğu Anadolu Bölgesi'nin engebeli olması, Urartuların mimaride ilerlemesinde etkili olmuştur. Van'da Van Kalesi ve Çavuştepe, Erzincan'da Altın-tepe Urartulardan günümüze kalan en önemli kalelerdir.
- ✓ Tarım ve hayvancılığa önem verdiler.
- ✓ Urartularda tarım çok önemli olduğundan tarlalarını sulamak için birçok baraj yapmışlardır. Yaptıkları **Şaman Kanalı** günümüzde bile kullanılmaktadır.
- ✓ Urartular, bölgedeki zengin gümüş, bakır ve demir yataklarını işlettiler. Bu dönemde madencilik çok gelişti.
- ✓ Hiyeroglif ve çivi yazısını kullanmışlardır.
- ✓ MÖ 600 yılında Medler tarafından yıkıldılar.

İyonlar

- ☒ MÖ 1200 yıllarında **Batı Anadolu**'da Ege kıyısında kurulmuştur.
- ☒ Efes, Milet, Foça, Didim, Bodrum ve İzmir'de şehir devletleri kurmuşlardır.
- ☒ Dış tehditlere karşı devlet yönetimini "Tiran" adı verilen güçlü devlet adamlarına bıraktılar. Yönetimde soylular da söz sahibi oldular.
- ☒ Verimli arazilere sahip olmalarının yanında Anadolu'daki ticaret yollarının sonunda olmaları nedeniyle kısa sürede zenginleştiler.
- ☒ Denize kıyısı olan merkezlerde kurulmaları, onları denizciliğe yöneltmiştir. Anadolu ile Akdeniz'in diğer ülkeleri arasında deniz ticareti yapmışlardır.
- ☒ İlkçağ uygarlıkları içerisinde en gelişmiş medeniyete sahip uygarlıktır. Ön Asya'dan gelen ticaret yollarının bitiş noktasında kurulduklarından, doğu ve batı arasında köprü vazifesi gördüler.
- ☒ Din konusunda daha çok Yunan kültüründen etkilendiler ve insan kılığındaki tanrılara inandılar.
- ☒ Devrin en önemli bilgin ve filozofları olan Tales, Pisagor, Diyojen, Hipokrat, Aneksimenes ve Anakimondros İonyalıdır.